

**SPECYFIKA WYKŁADNI
PRAWA KARNEGO
W KONTEKŚCIE BRZMIENIA
I CELU PRAWA
UNII EUROPEJSKIEJ**

Michał Rams

MONOGRAFIE

SPECYFIKA WYKŁADNI PRAWA KARNEGO W KONTEKŚCIE BRZMIENIA I CELU PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Michał Rams

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Publikacja dofinansowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

Stan prawny na 1 czerwca 2016 r.

Recenzentka

Dr hab., prof. KUL Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Dagmara Wachna

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word 'prawolubni' in a lowercase, serif font. A small red heart is positioned above the letter 'i'. Below the text is a decorative horizontal line with a wavy, scalloped pattern.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-264-8709-5

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 9

Uwagi wprowadzające / 13

Rozdział 1

Analiza wybranych teoretycznoprawnych aspektów wykładni prawa krajowego / 27

1.1. Uwagi wprowadzające / 27

1.2. Klasyfikacja obecnie funkcjonujących koncepcji wykładni / 29

1.3. Koncepcja semantyczna intensjonalna / 32

1.4. Derywacyjne ujęcie wykładni / 34

1.5. Współczesne spojrzenie na koncepcje wykładni prawa w kontekście założeń pracy / 37

Rozdział 2

Znaczenie wykształconych przez Trybunał Sprawiedliwości metod wykładni prawa dla ukształtowania się i rozwoju europejskiego prawa karnego / 46

2.1. Uwagi wprowadzające / 46

2.2. Analiza roli Trybunału Sprawiedliwości w zakresie kształtowania się europejskiego prawa karnego na przykładzie wybranego orzecznictwa / 50

2.2.1. Trybunał Sprawiedliwości jako quasi-konstytucyjny Sąd Unii Europejskiej / 50

2.2.2. Wpływ orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości na prawo karne państw członkowskich w okresie przed utworzeniem III filara Unii Europejskiej / 54

- 2.2.3. Orzeczenie w sprawie M. Pupino jako pierwszy krok w procesie uwspólnotowienia dawnego III filara Unii Europejskiej poprzez orzecznictwo / **67**
- 2.2.4. Orzeczenie w sprawie *Advocaten voor de Wereld VZW* jako kontynuacja linii wyznaczonej w sprawie M. Pupino / **73**
- 2.2.5. Rola i znaczenie wykładni stosowanej przez TS w okresie po odrzuceniu Konstytucji dla Europy / **77**
- 2.2.6. Wykładnia stosowana przez Trybunał Sprawiedliwości na tle art. 54 Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen / **84**
- 2.2.7. Pytanie o model wykładni prawa unijnego w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości / **86**
- 2.3. Znaczenie wykładni zgodnej dla stosowania środków służących integracji wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych / **94**
  - 2.3.1. Znaczenie wykładni zgodnej dla procesu harmonizacji prawa karnego państw członkowskich Unii Europejskiej / **96**
  - 2.3.2. Znaczenie wykładni zgodnej dla wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych / **111**
- 2.4. Uwagi podsumowujące / **130**

Rozdział 3

Rozwój i charakterystyka obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego / 135

- 3.1. Proces kształtowania się zasady wykładni zgodnej w judykaturze Trybunału Sprawiedliwości / **135**
- 3.2. Rozwój linii orzeczniczej odnoszącej się do specyfiki wykładni zgodnej prawa karnego materialnego / **144**
- 3.3. Podstawa dla obowiązku dokonywania wykładni zgodnej / **151**

Rozdział 4

Zakres i przedmiot wykładni zgodnej / 158

- 4.1. Zakres obowiązku wykładni zgodnej z punktu widzenia prawidłowości i terminowości procesu implementacyjnego / **158**
- 4.2. Problematyka przedmiotu wykładni zgodnej / **163**
- 4.3. Wpływ kwestii wzorca na sposób prowadzenia wykładni zgodnej / **168**

- 4.4. Podmiotowy obowiązek zastosowania wykładni zgodnej / 170
- 4.5. Aktualizacja obowiązku wykładni zgodnej w kontekście temporalnym / 173
  - 4.5.1. Moment początkowy wykładni zgodnej w perspektywie judykatury Trybunału Sprawiedliwości oraz doktryny prawa europejskiego / 173
  - 4.5.2. Praktyczna możliwość wykorzystania stanowiska Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-212/04, *Adeneler* na gruncie europejskiego prawa karnego / 182

Rozdział 5

Zasada wykładni zgodnej a zasada bezpośredniego skutku prawa unijnego / 189

- 5.1. Analiza relacji zachodzących pomiędzy zasadą wykładni zgodnej a zasadą bezpośredniego skutku prawa unijnego z punktu widzenia wywoływanych przez nie konsekwencji / 189
- 5.2. Zasada wykładni zgodnej w perspektywie tzw. doktryny estoppelu / 201
- 5.3. Wykładnia zgodna a zasada bezpośredniego skutku z punktu widzenia wyboru metody zapewnienia efektywności norm prawa unijnego niewprowadzonych bądź nienależycie wprowadzonych do prawa krajowego / 206

Rozdział 6

Granice wykładni zgodnej / 209

- 6.1. Treść obowiązku wykładni zgodnej z uwzględnieniem zakazu wykładni *contra legem* / 209
- 6.2. Rola zasad ogólnych w procesie wykładni zgodnej krajowego prawa karnego / 231
  - 6.2.1. Znaczenie respektowania zasad ogólnych w wykładni zgodnej prawa karnego – zagadnienia wstępne / 231
  - 6.2.2. Zasada pewności prawa / 247
  - 6.2.3. Zasada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* / 251
  - 6.2.4. Zasada *lex certa* / 285
  - 6.2.5. Zasada *lex rerto non agit, lex mitior agit* / 302
  - 6.2.6. Zasada *ne bis in idem* / 331
  - 6.2.7. Prawo do rzetelnego procesu sądowego / 334

6.2.8. Zasada proporcjonalności / 348

Rozdział 7

Konsekwencje niezasadnego pominięcia obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego / 368

Rozdział 8

Wykładnia zgodna na przykładzie wybranego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego i sądów powszechnych z okresu poakcesyjnego / 379

- 8.1. Wykładnia zgodna krajowego prawa karnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego / 379
- 8.2. Nawiązanie do obowiązku wykładni zgodnej w wybranych orzeczeniach Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych / 396

Uwagi podsumowujące / 437

Orzecznictwo i dokumenty UE / 459

Bibliografia / 475

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPCz** Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s.** ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- Konstytucja** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- KPP** Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1)

KWUS	Konwencja Wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz. Urz. WE L 239 z 22.09.2000, s. 19)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., ratyfikowany 3 marca 1977 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2)
traktat konstytucyjny	Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy (Dz. Urz. UE C 310 z 16.12.2004)
traktat lizboński	Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30)
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/3)
u.g.h.	ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 471 z późn. zm.)

Z czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
CPKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
ZOTSIS	Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

Inne

ENA	Europejski Nakaz Aresztowania
END	Europejski Nakaz Dochodzeniowy
ETPCz	Europejski Trybunał Praw Człowieka
FTK	niemiecki Federalny Trybunał Konstytucyjny
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS (ETS)	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Uwagi wprowadzające¹

Należy się zgodzić ze stwierdzeniem, że Unia Europejska jest obecnie najbardziej postępującą siłą w rozwoju prawa karnego i procedury karnej w Europie, a za pośrednictwem wprowadzonych mocą Traktatów środków prawnych służących wdrażaniu projektowanych przez nią instrumentów jej rola jest nieporównywalna do Rady Europy czy mechanizmu powstałego na gruncie orzecznictwa ETPCz². Tym samym to, co do niedawna mogło budzić zasadnicze wątpliwości, dziś na skutek działania różnego rodzaju mechanizmów integracyjnych stało się faktem. Jeszcze bowiem jakiś czas temu sfera prawa karnego uznawana była za jeden z najpilniej strzeżonych wyznaczników suwerenności państwowej, zaś kooperacja pomiędzy aktorami na arenie międzynarodowej w tej dziedzinie ograniczona była szeregiem różnego rodzaju czynników, w szczególności wynikających z konstytucji krajowych. Było to widoczne chociażby na przykładzie mechanizmów współpracy międzynarodowej w sprawach karnych (a zwłaszcza ekstradycji), którym ze względu na wielość istniejących ograniczeń daleko było do oczekiwanej w tym względzie efektywności.

W tej też perspektywie uznać należy, że wejście Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. wprowadziło widoczną modyfikację istniejącego *status quo* i to nie tylko w kontekście dotychczasowego postrze-

---

¹ Niniejsza publikacja obejmuje wyniki badań zrealizowanych w projekcie badawczym pod tytułem *Specyfika wykładni prawa karnego zgodnie z celami i brzmieniem prawa Unii Europejskiej*, sfinansowanym ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/N/HS5/01390.

² Por. E.J. Husabo, A. Strandbakken, *Harmonization of Criminal Law in Europe*, series *Supranational Criminal Law: Capita Selecta*, Antwerpen–Oxford 2005, s. 2.

gania współpracy w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, ale przede wszystkim w zakresie obowiązujących na terenie Polski źródeł prawa. Zasadnie przeto zwraca uwagę E. Łętowska, że w związku z tego rodzaju zmianami otoczenia normatywnego obowiązujący jeszcze do niedawna hierarchicznie zbudowany model monocentryczny zaczyna być wypierany przez multicentryczne pojmowanie systemu prawa, które charakteryzuje się wielością ośrodków decyzyjnych co do stosowania prawa i jego interpretacji³. To zaś skutkować musi w pewnym sensie współobowiązaniem na terenie państw członkowskich zarówno unijnych, jak też krajowych źródeł prawa. Fakt ten zdawał się dostrzegać również i polski Trybunał Konstytucyjny, orzekając zarówno o konstytucyjności traktatu akcesyjnego⁴, jak też – całkiem niedawno – traktatu reformującego z Lizbony⁵.

Takie specyficzne złożenie centrów decyzyjnych rodzić jednak może szereg sytuacji kolizyjnych⁶, co jest po części zrozumiałe, jeśli ma się na uwadze zarówno ukształtowaną już w określony sposób specyfikę krajowego systemu prawnego, jak też postrzegane jako dynamicznie i ciągle rozwijające się prawo unijne, które na dodatek łączy w sobie zarówno tradycje konstytucyjne różnych państw członkowskich (w tym również z rodziny systemów *common law*), jak też chociażby elementy wykształcone w systemie EKPCz.

Jako że „teksty prawa są złożone z przepisów, z których dopiero trzeba odczytać (wyłożyć) normę konkretnego zachowania, aby w ogóle móc je zasto-

---

³ Por. E. Łętowska, *Dialog i metody. Interpretacja w multicentrycznym systemie prawa (cz. I)*, EPS, listopad 2008, s. 6.

⁴ Por. wyrok TK z dnia 11 maja 2005 r., K 18/04, OTK-A 2005, nr 5, poz. 49, Dz. U. Nr 86, poz. 744.

⁵ Por. wyrok TK z dnia 24 listopada 2010 r., K 32/09, OTK-A 2010, nr 9, poz. 108, Dz. U. Nr 229, poz. 1506.

⁶ W tym zakresie por. chociażby głośne w ostatnim czasie postanowienie SN z dnia 28 listopada 2013 r., I KZP 15/13, OSNKW 2013, nr 12, poz. 101, Prok. i Pr.-wkł. 2014, nr 2, poz. 9, LEX nr 1393793, wraz z glosami M. Górskiego, LEX oraz A. Krzywonja, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2014, nr 1, s. 163–168. Zob. również W. Gontarski, G. Grabowska, *Glosa do postanowień Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r.: I KZP 14/13 i I KZP 15/13 oraz do wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 2013 r., V KK 82/13 i z dnia 8 stycznia 2014 r., IV KK 183/13*, LEX.

sować”⁷, nie ma wątpliwości co do tego, że to właśnie na etapie wykładni prowadzonej przed sądami krajowymi ujawniała się będzie najczęściej potrzeba rozstrzygnięcia dostrzeżonych wyżej kolizji, tak aby uczynić zadość elementarnym zasadom porządku wewnętrznego, a jednocześnie uszanować nakazy rekonstruowane z norm unijnego porządku prawnego. Rację ma w szczególności K. Wojtyczek, że obecnie to sądy stają się „strażnikami przestrzegania zobowiązań prawnomiędzynarodowych państwa stanowiących podstawę przekazania kompetencji, a jednocześnie strażnikami podstawowych zasad konstytucyjnych określających tożsamość konstytucyjną państwa”⁸, i to od ich postawy zależeć będzie w znacznej mierze efektywność środków wprowadzanych do polskiego porządku prawnego na mocy prawa europejskiego.

Trudno zaprzeczyć, że za jeden z takich mechanizmów zapewniania efektywności jest uznawany właśnie obowiązek wykładni prawa krajowego w kontekście brzmienia i celu prawa Unii Europejskiej, którego charakterystyka w świetle zagadnień o charakterze karnoprawnym stanowić będzie przedmiot niniejszego opracowania. Zasadnie uznaje się przeto wykładnię zgodną za „ukierunkowany proces zmiany lub ukształtowania normy prawa krajowego w celu dopasowania go do wzorca unijnego”⁹. W ocenie G. Betlema do zgodnej interpretacji dochodzi w sytuacji, kiedy norma prawa unijnego jest wykorzystywana jako pomoc w interpretacji innej normy, która jakkolwiek jest ostatecznie zastosowana przed sądem, to jednak została skonstruowana w świetle tej ostatniej¹⁰. Zasada zgodnej interpretacji wymaga bowiem pośredniego wykorzystania normy prawa unijnego dla skonstru-

---

⁷ Por. E. Łętowska, *O nauczaniu opisowej wykładni prawa* (w:) P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa. Materiały konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego odbytej 27 lutego 2004 roku*, Warszawa 2005, s. 245.

⁸ Por. K. Wojtyczek, *Przekazywanie kompetencji państwa organizacjom międzynarodowym. Wybrane zagadnienia prawnokonstytucyjne*, Kraków 2007, s. 346.

⁹ Por. A. Wróbel, *Wykładnia prawa państwa członkowskiego zgodnie z dyrektywą, czyli tzw. pośredni skutek dyrektyw* (w:) A. Wróbel (red.), *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, t. I, wyd. 2, Warszawa 2010, s. 112.

¹⁰ Por. G. Betlem, *The Doctrine of Consistent Interpretation – Managing Legal Uncertainty*, Oxford Journal of Legal Studies, vol. 22, no. 3 (2002), s. 397.

owania podlegającej zastosowaniu normy prawa krajowego¹¹. Jednocześnie rzeczona technika sądowa wykorzystywana dla uniknięcia konfrontacji pomiędzy normami¹² uznawana jest w literaturze za jedną z form stosowania prawa unijnego, której celem jest łagodzenie konfliktów pomiędzy dwoma odrębnymi porządkami prawnymi, a nadto – z czym często można się spotkać – niwelowanie w niektórych przypadkach braku bezpośredniego skutku dyrektyw¹³. To zresztą brak możliwości bezpośredniego zastosowania przepisów dyrektywy przyczynił się do sformułowania po raz pierwszy rzeczonej zasady w wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *von Colson i Kamann* z dnia 10 kwietnia 1984 r.¹⁴, a następnie w szeregu innych judykatów, w tym również wydanym na gruncie dawnego III filara UE orzeczenia TS w sprawie *M. Pupino*¹⁵. Co więcej, wiążąc w treści przywołanych orzeczeń zasadę wykładni prawa krajowego w kontekście brzmienia i celu prawa unijnego z przepisami Traktatów, Trybunał wyraźnie potwierdził obowiązek dokonywania takiej wykładni przez organy państw członkowskich stosujące prawo w sprawach unijnych, a to ze względu na konieczność uniknięcia ewentualnych zarzutów związanych z naruszeniem nakazów wynikających z prawa pierwotnego.

Warto zaznaczyć, że ze względu na wiele specyficznych czynników postawiony przed sądami państw członkowskich obowiązek wykładni zgodnej prawa krajowego nie należy do najprostszych. Wiąże się to w znacznej mierze chociażby z potrzebą przeprowadzenia za każdym razem niejako dwuetapowego procesu wykładni, który obejmuje w pierwszej kolejności rekonstrukcję unijnego wzorca interpretacyjnego, a dopiero potem odpowiedniego przepisu prawa krajowego. W tej perspektywie należy dodać, że już specyficzne metody wykładnicze wykształcone i stosowane w tym

---

¹¹ Por. G. Betlem, A. Nollkaemper, *Giving Effect to Public International Law and European Community Law before Domestic Courts. A Comparative Analysis of the Practice of Consistent Interpretation*, *European Journal of International Law* 2003, no. 14 (3), s. 572.

¹² Por. S. Prechal, *Directives in EC Law*, Oxford 2004, s. 184.

¹³ Por. M. Szpunar, *Odpowiedzialność podmiotu prywatnego z tytułu naruszenia prawa wspólnotowego*, Warszawa 2008, s. 184.

¹⁴ Por. wyrok TS z dnia 10 kwietnia 1984 r. w sprawie 14/83, *Von Colson i Kamann przeciwko Land Nordrhein-Westfalen*, ECR 1984, s. 01891. Wskazuje się jednak, że elementy konstrukcji prounijnej wykładni prawa krajowego były wprowadzane przez Trybunał jeszcze przed wydaniem tego judykatu. Szersze rozważania na ten temat prowadzę w rozdziale 3.

¹⁵ Por. wyrok TS z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie C-105/03, *Pupino*, ECR 2005, s. I-05285.

względnie przez TS w sposób oczywisty utrudniać mogą prawidłową wykładnię norm prawa unijnego, tym bardziej jeżeli weźmie się pod uwagę jego wielojęzyczność, często spotykaną niejasność i ogólnikowość, a wreszcie posługiwanie się „specyficznym żargonem językowym pozwalającym na działanie prawa unijnego w każdym państwie członkowskim”¹⁶.

Prima facie można zatem odnieść wrażenie, że sędzia rozstrzygający sprawę unijną zmuszony jest do występowania niejako w podwójnej roli (i to niezależnie od tego, że działa przecież również jako sędzia unijny), wpierw rekonstruuje wzorzec unijny w sposób, w jaki czyni to TS, a następnie odnosząc to wszystko do reguł orzekania obecnych na gruncie krajowym. Nie trzeba przy tym dodawać, że uwzględnienie w tym zakresie dodatkowych ograniczeń tradycyjnie łączonych z materią prawa karnego (w tym również tych, które wynikać mogą z konstytucji poszczególnych państw członkowskich) w sposób niewątpliwy powoduje, że kwestia zdekodowania i przełożenia na grunt norm prawa krajowego wzorca unijnego jawić się może jako czynność szczególnie złożona i niewątpliwie wymagająca „europejskiego” przygotowania po stronie organów stosujących prawo.

W ten oto sposób zarysowane wyżej zagadnienie badawcze wymusza niejako uwzględnienie w ramach prowadzonych w ramach tego opracowania rozważań fenomenu europejskiego prawa karnego, w tym zwłaszcza roli wykładni w jego rozwoju i funkcjonowaniu, a wreszcie możliwego do zdekodowania modelu i dalszych perspektyw rozwoju tej dziedziny. Konieczne wydaje się też nawiązanie do wypracowanych na gruncie dawnego prawa wspólnotowego metod wykładni zgodnej prawa krajowego i próba ich aplikacji do materii o charakterze prawnokarnym. Nie ma wątpliwości co do tego, że taki sposób doboru zagadnień jest w znacznej części determinowany ostatnią reformą traktatową, która dokonała się w efekcie wejścia w życie w dniu 1 grudnia 2009 r. traktatu z Lizbony. Nie sposób abstrahować od tego, że znaczna część wprowadzonych na mocy tego traktatu zmian wiąże się właśnie z materią europejskiego prawa karnego, która aż do tego momentu postrzegana była jako dość skomplikowany element unijnego porządku prawnego o zasadniczo niejasnym statusie. Było to oczywiście związane przede wszystkim z podziałem Unii na trzy nierównorzędne filary,

¹⁶ Por. C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem Unii Europejskiej* (w:) S. Wronkowska (red.), *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, Kraków 2005, s. 158.

spośród których co do zasady tylko I (wspólnotowy) filar zachowywał charakter – oficjalnie – ponadnarodowy.

Jednocześnie jednak pomimo pierwotnego pomysłu na funkcjonowanie trzyfilarowej struktury w ramach Unii Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie podejmował różnego rodzaju działania orzecznicze zmierzające do stopniowego „wspólnotowienia” również łączonego z prawem karnym dawnego III filara UE (ang. *depillarization trend*), co po części musiało stanowić efekt szerszych problemów związanych m.in. z brakiem obowiązywania na tym gruncie zasad właściwych prawu pierwszofilarowemu, w tym zwłaszcza jego prymatu, ale również i nie dość klarownie rozstrzygniętej kwestii podziału kompetencji pomiędzy Unią a Wspólnotą.

Opisywane komplikacje były widoczne zarówno w sferze możliwości egzekwowania obowiązku prawidłowej i terminowej implementacji prawa unijnego do krajowego systemu prawnego, jak też jego ewentualnej interpretacji. Nie da się równocześnie zaprzeczyć, że bliższa analiza materii objętych dawną międzyrządową współpracą w III filarze UE, w tym w szczególności pod kątem przedmiotu zainteresowania unijnego prawodawcy, może stanowić cenną wskazówkę z punktu widzenia zasadniczych rozważań będących przedmiotem niniejszej pracy. W tym też kontekście, w ramach zagadnienia związanego z prawem karnym jako elementem regulacji prawa unijnego i jego oddziaływaniem na prawo krajowe państw członkowskich, prowadzone tutaj rozważania będą zmierzały do przedstawienia i zweryfikowania stanu wiedzy doktrynalnej na temat problematyki związanej z implementacją oraz interpretacją transponowanych do porządku krajowego norm o charakterze prawnokarnym obowiązujących w ramach dotychczasowego III filara UE.

Analiza problemów związanych z próbą wypracowania metody wykładniczej tych instrumentów europejskiego prawa karnego ma w zamierzeniu przyczynić się do przygotowania nowych rozwiązań odnoszących się do miejsca w krajowym porządku prawnym przywdzianych mocą traktatu z Lizbony nowych instrumentów prawa UE o charakterze karnoprawnym. Trudno bowiem zaprzeczyć, że jakkolwiek omawiana wyżej reforma traktatowa wprowadza dawny model wspólnotowy również w obszarze zarezerwowanym tradycyjnie dla prawa karnego, to jednak bazowy instrument prawny w tym zakresie, to jest dyrektywa, swoim charakterem zbliżony jest do obowiązku-

jących w ramach dawnego III filara decyzji ramowych. W szczególności za warto przypomnieć, że podobnie jak decyzja ramowa również i dyrektywa wymaga implementacji do systemu prawa krajowego w zakresie wiążącym się z ustanawianiem czy zwiększaniem odpowiedzialności karnej jednostek. Analiza okoliczności związanych z funkcjonowaniem danej materii „unijnej” czerpie swoje uzasadnienie również i z tego, że upływ pięcioletniego okresu przejściowego nie doprowadził przecież do „automatycznego” przekształcenia się wszystkich dotychczasowych instrumentów trzeciofilarowych w akty prawne wskazane w traktacie lizbońskim, co skutkuje współobowiązywaniem na gruncie europejskiego prawa karnego zarówno decyzji ramowych, jak i nowych – właściwych dotychczas I filarowi – instrumentów prawnych. Warto zatem bliżej przyjrzeć się również i temu zagadnieniu, jednocześnie mając na uwadze, że już bezpośrednio przed wejściem w życie traktatu z Lizbony, w szczególności za sprawą działalności judykacyjnej TS, dawny III filar nie był aż tak „międzyrządowy”, jakby to wynikało z zamierzeń państw członkowskich. Nie można zapomnieć, że jednym z powodów takiego stanu rzeczy był właśnie ustanowiony w orzeczeniu w sprawie M. Pupino obowiązek wykładni zgodnej prawa krajowego.

Należy wskazać, że pomimo sygnalizowanego powyżej dość dynamicznego rozwoju europejskiej współpracy w sprawach karnych, ale i spotykanych w związku z tym sytuacji kolizyjnych na etapie wykładni i stosowania prawa, w literaturze przedmiotu brak jest nadal kompleksowego opracowania, które odnosiłoby się do reguł wykładni prawa karnego także w kontekście prawa Unii Europejskiej i wynikających stąd problemów z należyтым rekonstruowaniem i stosowaniem norm prawa krajowego w sprawach unijnych¹⁷. Zasadnicze znaczenie dla obecnej wiedzy teoretycznej w analizowanym zakresie mają głównie opracowania w formie artykułów¹⁸, zazwyczaj odnoszą-

¹⁷ Na problem ten zwracał w szczególności uwagę P. Kardas, wskazując, że „zagadnienie wykładni prowspólnotowej w prawie represyjnym, z uwagi na spłot różnorodnych czynników (...) wymaga szczególnego i kompleksowego opracowania”, *Rola i znaczenie wykładni prowspólnotowej w procesie dekodowania norm prawa karnego. Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZP 30/08)*, CPKiNP, rok XIII, 2009, z. 2, s. 12, przyp. 14.

¹⁸ W tym zakresie por. w szczególności cyt. wyżej artykuł P. Kardasa, jak też artykuł *O kolizjach pomiędzy przepisami stanowiącymi wynik implementacji decyzji ramowych a umowami międzynarodowymi*, CPKiNP, rok XIII, 2009, z. 1 czy G. Krysztofiuka, *Obowiązek prounijnej interpretacji prawa karnego*, *Studia Iuridica* 2006, vol. XLVI. W nowszych opracowaniach do zagadnienia wykładni zgodnej w aspekcie konstytucyjnym nawiązywali A. Górski, *Europejskie ściganie karne*.

cych się do wykładni zgodnej w aspekcie uniwersalnym¹⁹. Trzeba jednak podkreślić, że nie dość, iż większość dostępnych w tym zakresie opracowań (poza przywoływaną wyżej pracą A. Górskiego czy opracowaniem A. Sakowicza) powstała w okresie przed wejściem w życie traktatu z Lizbony, to jednocześnie praktycznie żadne z nich nie traktuje w sposób szczególny problematyki wykładni zgodnej prawa karnego, a już zwłaszcza próby zaproponowania jej modelu w okresie po wejściu w życie traktatu z Lizbony i upływie pięcioletniego okresu przejściowego²⁰.

Jakkolwiek nie ma oczywiście wątpliwości co do tego, iż powyższe zmiany implikowały będą konieczność prowadzenia szczegółowych badań w zakresie interpretacji przepisów odnoszących się do dotychczasowego III filara UE w perspektywie zasad wykładniczych przynależnych do tej pory I filarowi UE, to jednak mając na uwadze, iż dotychczasowy wykształcony przez TS model wykładni norm prawa wspólnotowego opiera się w znacznej mierze na pozajęzykowych metodach wykładniczych, uwzględniających nade wszystko kontekst i cel wprowadzenia konkretnej regulacji, niezbędne wydaje się wypracowanie rozwiązania, które pozwoli odnieść tego typu metody do znanych na gruncie polskiego prawa karnego zasad wykładniczych wypracowanych zarówno na płaszczyźnie dogmatycznej, jak i jurydycznej, a nadto uwzględniających reguły stosowane w orzecznictwie polskiego

---

Zagadnienia ustrojowe, Warszawa 2010 czy A. Sakowicz, *Węzłowe problemy wykładni przepisów prawa karnego materialnego przy uwzględnieniu dyrektywy wykładni przyjaznej prawu unijnemu*, Białostockie Studia Prawnicze 2014, nr 15, s. 29–40.

¹⁹ Z najistotniejszych prac w tym zakresie por. m.in.: G. Betlem, *The Doctrine of Consistent Interpretation...*; G. Betlem, A. Nollkaemper, *Giving Effect...*; S. Biernat, *Wykładnia prawa krajowego zgodnie z prawem Wspólnot Europejskich* (w:) C. Mik (red.), *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, Toruń 1998; C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa...*; T.T. Koncewicz, *Sędziowski obowiązek interpretacji prawa krajowego w zgodzie z prawem wspólnotowym*, *Przegląd Sądowy* 2000, nr 6; K. Kowalik-Bańczyk, *Prawspólnotowa wykładnia prawa polskiego*, EPS, grudzień 2005; A. Łazowski, *Proeuropejska wykładnia prawa przez polskie sądy i organy administracji jako mechanizm dostosowywania systemu prawnego do *acquis communautaire** (w:) E. Piontek (red.), *Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, czy też w ramach rozdziałów poszczególnych opracowań: L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006; K. Pleszka, *Wykładnia rozszerzająca*, Warszawa 2010; S. Prechal, *Directives in EC Law...*; M. Szpunar, *Odpowiedzialność podmiotu prywatnego...*; A. Wróbel, *Wykładnia prawa...*

²⁰ W ramach dostępnych w tym zakresie opracowań w zasadzie powiela się kilka dostrzeżonych wcześniej i jedynie zasygnalizowanych problemów dotyczących wykładni zgodnej prawa karnego, bez szerszej analizy w tym zakresie, w tym zwłaszcza prowadzonej w oparciu o model interpretacyjny obowiązujący na gruncie prawa krajowego.

Trybunału Konstytucyjnego. Jest to zadanie o tyle istotne, iż interpretacja przepisów prawa karnego musi się odznaczać daleko posuniętą ostrożnością, a to ze względu na jego szczególny charakter, determinowany poprzez naczelną zasadę taką jak np. *nullum crimen sine lege*, *nullum crimen sine lege certa*, *nullum crimen sine lege scripta* etc. Te swoiste dla prawa karnego granice wykładni powodują, że proces rekonstrukcji, a następnie klaryfikacji norm o charakterze karnoprawnym musi być przeprowadzany wedle ściśle wyznaczonych wskazań, a przede wszystkim przy zachowaniu gwarancyjnej roli tej dziedziny prawa. W tym też aspekcie niniejsze opracowanie zmierzało będzie przede wszystkim do stworzenia pogłębionego studium, które stanowić ma w założeniu całościowe omówienie problematyki wykładni prawa karnego w świetle celów i brzmienia prawa unijnego, a nadto do przedstawienia takiego uniwersalnego modelu wykładni w tym zakresie, który w przyszłości pozwoli na sprawne zastosowanie w praktyce nowych instrumentów europejskiego prawa karnego i uniknięcie zbędnych problemów interpretacyjnych (które były już przecież dostrzegane nawet w okresie obowiązywania właściwych dla III filara podstawowych instrumentów współpracy w dziedzinie prawa karnego w postaci decyzji ramowych).

W celu realizacji przedstawionych założeń prowadzone w dalszym ciągu analizy odnosiły się będą m.in. do oceny: 1) wpływu likwidacji art. 35 TUE i rozciągnięcia jurysdykcji Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na cały zakres przestrzeni wolności bezpieczeństwa i sprawiedliwości, 2) konsekwencji wynikających z oparcia współpracy sądowej na wzajemnym uznawaniu wyroków i orzeczeń sądowych, 3) konsekwencji wynikających z rezygnacji z odrębnego katalogu instrumentów przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości z jednoczesną zamianą ich na wspólne dla całej UE rozporządzenia, dyrektywy i decyzje, do których zastosowanie znajdzie dawny reżim pierwszofilarowy (tj. przede wszystkim zasada pierwszeństwa i bezpośredniego skutku), 4) konsekwencji wynikających z sytuacji współobowiązywania zarówno decyzji ramowych, jak i nowych – właściwych dotychczas I filarowi – instrumentów prawnych (co spowodowane będzie brakiem możliwości przekształcenia się wszystkich dotychczasowych instrumentów trzeciofilarowych w akty prawne wskazane w traktacie lizbońskim) i ewentualnie płynących stąd problemów interpretacyjnych, 5) problematyki katalogu krajowych źródeł prawa czy też granic wykładni zgodnej w ramach europejskiego prawa karnego.

Należy wskazać, że dla należytego opracowania zaprezentowanych wyżej zagadnień niniejsza publikacja została podzielona na osiem rozdziałów, z których pierwszy poświęcony został teoretycznoprawnemu omówieniu pojęcia „wykładnia prawa” i zaprezentowaniu obecnych na gruncie krajowym różnych jej modeli, w tym także i tego, który wykorzystywany będzie na potrzeby dalszych rozważań. Pamiętać równocześnie trzeba, że na potrzebę sięgnięcia do „uznanych w ramach prawa krajowego metod wykładni” wskazuje także Trybunał Sprawiedliwości, który w tej właśnie perspektywie zdaje się postrzegać jedno z ograniczeń w ramach wykładni w kontekście brzmienia i celu prawa Unii Europejskiej.

Jak już wyżej wyjaśniono, istotną rolę w ramach pracy pełnił będzie rozdział 2, poświęcony zagadnieniom prawa karnego jako przedmiotowi regulacji prawa unijnego, a nadto oddziaływaniu europejskiego prawa karnego na prawo krajowe. Rozdział ten został ukształtowany w taki sposób, aby – przy uwzględnieniu jedynie niezbędnych uwag o charakterze historycznym – ukazać wpływ wykładni prawa na europeizację prawa karnego, w tym również zmian, jakie zachodziły w tym zakresie na przestrzeni lat, aż do chwili obecnej. Interesujące rozważania w tej materii zawarte zostały zwłaszcza w podrozdziale 2.2.7 monografii. Rozdział 2.3 zawiera natomiast pewnego rodzaju wprowadzenie do zagadnienia wykładni zgodnej, gdyż odnosi się do oceny jej znaczenia dla stosowania środków służących integracji wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, a konkretnie harmonizacji oraz zasady wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych.

Niewątpliwie najwięcej miejsca w ramach niniejszego opracowania zajmują rozdziały 3–6, które poświęcone zostały omówieniu zasady wykładni zgodnej prawa krajowego. Wiąże się to z analizą genezy tej zasady prawa unijnego, zakresu jej zastosowania, aspektu temporalnego czy relacji z zasadą bezpośredniego skutku. Jakkolwiek tytuły tej części monografii mogłyby wskazywać na to, że poruszane są tam wyłącznie kwestie ogólne, to jednak poza niezbędnymi w tym zakresie fragmentami w tej części opracowania zmierzał będo do powiązania wykształconych w ramach dawnego prawa wspólnotowego zasad wykładni zgodnej z materią właściwą prawu karnemu materialnemu i procesowemu. Szczegółne znaczenie w tym kontekście pełni zwłaszcza rozdział 6, w którym omówione zostały granice wykładni zgodnej właściwe dla obu wymienionych wyżej działów prawa karnego. Duży nacisk położono

tu zwłaszcza na analizę orzecznictwa TS, EKPCz oraz polskiego Trybunału Konstytucyjnego odnoszącego się do interpretacji praw podstawowych w materii środków skutkujących ograniczeniem praw i wolności jednostki. W ramach rozdziału 7 zawarto uwagi poświęcone znaczeniu wykładni zgodnej z punktu widzenia odpowiedzialności odszkodowawczej państwa członkowskiego z uwagi na nieuzasadnione pominięcie obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego.

Praktyczny aspekt omawianych wyżej zagadnień zaprezentowany został w rozdziale 8, gdzie nawiązano do analizy wykładni zgodnej na przykładzie wybranego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądów powszechnych z okresu poakcesyjnego. Szczególne znaczenie mają tu zwłaszcza rozważania odnoszące się do interpretacji dokonywanej przez TK, a to z uwagi na dostrzegalne niekiedy – i sygnalizowane już wyżej – napięcia pomiędzy prawem UE a normami o charakterze konstytucyjnym. W aspekcie prawa karnego najistotniejszym jak dotąd przykładem rozwiązania takiej kolizji był wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r.²¹, który związany był z oceną konstytucyjności przepisów implementujących do polskiego systemu prawnego decyzję ramową w sprawie ENA, a który do dziś zdaje się budzić mieszane uczucia w literaturze przedmiotu. Między innymi z tej przyczyny uwagi odnoszące się do praktycznej strony postulowanej „wykładni przyjaznej” wobec prawa unijnego, a zwłaszcza do sposobu rozwiązywania przypadków kolizyjnych, uznano za szczególnie interesujące z punktu widzenia zamierzonych celów niniejszej pracy.

Opracowanie wieńczy globalne podsumowanie prowadzonych badań i zamieszczenie konkluzji odnoszących się do poszczególnych kwestii w odpowiadających im tematycznie częściach książki.

W ramach uwag wprowadzających nie sposób również abstrahować od istotnych przecież kwestii terminologicznych. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na to, że zagadnienie stanowiące przedmiot prowadzonych rozważań nie doczeekało się w literaturze jednolitego nazewnictwa²². Co

²¹ Por. wyrok TK z dnia 27 kwietnia 2005 r., P 1/05, OTK-A 2005, nr 4, poz. 42, Dz. U. Nr 77, poz. 680.

²² Należy wskazać, że w literaturze polskiej spotyka się w szczególności określenia takie jak: „wykładnia prowsłpnotowa”, „wykładnia prounijna”, „wykładnia proeuropejska”, „wykładnia

więcej, trzeba zgodzić się z A. Wróblem, że niejednokrotnie wykorzystywana w tym zakresie „terminologia jest chwiejna i (...) przypadkowa”²³. W tytule monografii posługuję się sformułowaniem „wykładnia prawa karnego w kontekście brzmienia i celu prawa Unii Europejskiej”, i to niezależnie od tego, że materia wchodząca w zakres prowadzonych przeze mnie rozważań wykracza poza problematykę wykładni zgodnej dyrektyw – a zatem aktów, z którymi powszechnie łączy się rzeczzone sformułowanie. Zgodzić się przeto należy z prezentowanym w piśmiennictwie stanowiskiem, iż obowiązek wykładni zgodnej w rzeczywistości nie różni się w zależności od źródła prawa unijnego, zaś sam proces interpretacji za każdym razem odnoszony jest zarówno do celu, jak i tekstu określonego tekstu prawa unijnego²⁴. Jeżeli dodamy do tego, że w sytuacji gdy „organ krajowy może wybierać pomiędzy różnymi metodami wykładni, musi wybrać taką, w efekcie zastosowania której rezultat normy unijnej zostanie najpełniej osiągnięty”²⁵, to równocześnie niejednokrotnie pożądanym do osiągnięcia „cel” znajduje się na pierwszym miejscu przed jego treścią (dlatego też niekiedy ten sposób wykładni określa się, jako zgodną z „celami i brzmieniem”).

Niezależnie od poczynionych wyżej uwag ze względów stylistycznych w dalszej części tego opracowania będę się posługiwał zamiennie terminami „wykładnia zgodna” i „wykładnia prounijna”²⁶. W tym ostatnim przypadku wydaje się, że zniesienie na mocy traktatu z Lizbony struktury filarowej i ustanowienie na mocy art. 1 TUE jednej Unii Europejskiej uprawnia do takiego zabiegu (z dniem 1 grudnia 2009 r. zdezaktualizowało się natomiast wykorzystywane niekiedy określenie „wykładnia prowspółnotowa”). Traktat

---

zgodna”, „wykładnia prawa krajowego zgodnie z celami i brzmieniem prawa Unii Europejskiej”, „wykładnia prawa krajowego w kontekście brzmienia i celów prawa Unii Europejskiej”, „skutek pośredni”. Identyczny problem występuje zarazem w literaturze zagranicznej, gdzie wskazuje się na *indirect effect, concurring* albo *concurrent interpretation, loyal interpretation, harmonious interpretation, benevolent interpretation, conciliatory interpretation, consistent interpretation, interpretative obligation, principle of purposive interpretation, Von Colson principle, uniform interpretation, invocabilité d'interprétation*, przy czym termin *indirect effect* uznaje się za dominujący w literaturze angielskiej (por. S. Prechal, *Directives in EC Law...*, s. 181).

²³ Por. A. Wróbel, *Wykładnia prawa...*, s. 112.

²⁴ Por. C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa...*, s. 161.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Z podobnych względów zdecydowano się na zamiennie wykorzystywanie określeń „wykładnia” i „interpretacja”.

z Lizbony wymusza również konieczność rezygnacji z dotychczas stosowanego podziału na „Unię” i „Wspólnotę” i konsekwentnego posługiwania się tym pierwszym określeniem (za wadliwe należy równocześnie uznać spotykane nadal w piśmiennictwie w miarę częste posługiwanie się również obecnie terminem „wspólnotowy”). Co za tym idzie, terminy te będą stosowane odrębnie wyłącznie wtedy, gdy pojawi się konieczność odniesienia się do zagadnień dawnego I i III filara Unii Europejskiej i wyraźnego ich różnienia ze względu na poddawane analizie zagadnienie.

Przywołana reforma traktatowa wpłynęła również na zmianę nazewnictwa w zakresie sądów unijnych *sensu stricto*. Artykuł 13 TFUE mówi bowiem o Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który obejmuje Sąd oraz Trybunał Sprawiedliwości (dawny ETS). Taka terminologia znajdzie zastosowanie w ramach niniejszej monografii również i w tych przypadkach, które odnoszą się do okresu sprzed 1 grudnia 2009 r.

Na zakończenie należy dodać, że niniejsze opracowanie stanowi uaktualnioną i zmodyfikowaną wersję rozprawy doktorskiej obronionej przeze mnie na Wydziale Prawa i Administracji w dniu 24 stycznia 2014 r. Powstało ono w związku z realizacją projektu badawczego pod tytułem *Specyfika wykładni prawa karnego zgodnie z celami i brzmieniem prawa Unii Europejskiej*, sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/N/HS5/01390.

Powstanie niniejszego tekstu nie byłoby możliwe bez nieocenionego wręcz wsparcia mojego promotora Pana prof. Piotra Kardasa, który służył mi pomocą zawsze wtedy, gdy było to konieczne. Podziękowania składam również recenzentom w przewodzie doktorskim, to jest Panu prof. dr. hab. Pawłowi Wilińskiemu oraz prof. dr. hab. Włodzimierzowi Wróblowi, który jeszcze wcześniej, jako promotor mojej pracy magisterskiej, zaszczepił we mnie zainteresowanie prawem karnym. Za cenne i inspirujące uwagi w trakcie przygotowywania rozprawy dziękuję również koledze dr. Markowi Bielskiemu, a nade wszystko mojej żonie Annie Piestrak-Rams.

To właśnie jej, synowi Xaweremu oraz Rodzicom należą się słowa szczególnej wdzięczności, gdyż bez ich poświęcenia nie mógłbym oddać się pracy nad

badaniami, których wyniki zaprezentowałem w ramach niniejszego tekstu. Z tej też przyczyny im tę pracę chcę zadedykować.

Rozdział 1

Analiza wybranych teoretycznoprawnych aspektów wykładni prawa krajowego

1.1. Uwagi wprowadzające

Jak już wyjaśniono we wstępie do niniejszej pracy, nie pretenduje ona do miana opracowania o charakterze teoretycznoprawnym i to nie tylko ze względu na niewątpliwie ograniczoną kompetencję jurydyczną autora w tym zakresie, ale też z uwagi na specyfikę omawianego zagadnienia, które wydaje się w pierwszej kolejności wymagać skonfrontowania kontekstu szeroko rozumianego prawa karnego, przy uwzględnieniu istniejących w tej dziedzinie ograniczeń, z mechanizmami zachodzącymi w ramach prawa Unii Europejskiej, w tym w szczególności służącymi do stosowania i zapewniania efektywności prawa unijnego na gruncie krajowym z uwzględnieniem zmian wprowadzonych na mocy traktatu z Lizbony. Jest natomiast oczywiste, że ze względu na to, iż w ramach nałożonego na sądy poszczególnych państw członkowskich obowiązku mają one interpretować prawo krajowe, tak dalece, jak to tylko możliwe, w ramach maksymalnego zakresu uznania, jakie daje im prawo krajowe, i przy uwzględnieniu uznanych w ramach poszczególnych systemów prawnych metod wykładni²⁷, jako niezbędne jawi się w pierwszej kolejności zweryfikowanie, czy takie „uznane w porządku krajowym metody wykładni” w ogóle istnieją²⁸, z jaką koncepcją wykładni mogą się łączyć, jaka

---

²⁷ Przegląd najistotniejszych judykatów i wykorzystanych w ich ramach formuł został dokonany w rozdziale 3 niniejszej pracy.

²⁸ Pojęcie „metody wykładni” utożsamiam tutaj z rodzajami, kanonami czy typami dyrektyw interpretacyjnych wykładni, takimi jak np. wykładnia językowa, wykładnia systemowa czy wykładnia funkcjonalna (szerzej na ten temat T. Spyra, *Granice wykładni prawa. Znaczenie językowe tekstu prawnego jako granica wykładni*, Kraków 2006, s. 125 i n.).

jest kolejność ich stosowania etc., po wtóre zaś – i w zasadzie niezależnie od tego – dokonanie pewnego uporządkowania teoretycznoprawnej siatki pojęciowej wykorzystywanej w dalszej części niniejszej pracy.

Rację ma w tym kontekście P. Kardas, że jakiegokolwiek rozważania nawet o charakterze czysto dogmatycznoprawnym nie mogą być sensownie prowadzone w oderwaniu od ustaleń teorii prawa. Autor ten zasadnie konstatuje, że jakkolwiek „dogmatyka prawa jest niewątpliwie sercem prawoznawstwa”, należy pamiętać, iż teoria, jako „dyscyplina pomocnicza wobec dogmatyki”, wpływa w sposób istotny na rozwiązanie sporów metodologicznych na temat dogmatyki i w obszarze dogmatyki i może ułatwić rozstrzygnięcie poszczególnych zagadnień dogmatycznych, stwarzając metodologiczną bazę dla tego rodzaju rozważań²⁹.

Jest przeto znamienne, że spośród opracowań poświęconych jak dotąd wykładni zgodnej jedynie niewielki procent odwołuje się do wykształconych w teorii prawa metod wykładni (i to w zasadzie lakonicznie na potrzeby analizy wykładni dokonywanej przez TS), nierzadko bez przyporządkowania ich do określonych koncepcji wykładni (a czasami przy wykorzystaniu elementów zaczerpniętych z różnych koncepcji wykładni). Tymczasem wydaje się, że abstrahowanie od wykształconych na gruncie krajowym teorii wykładni prawa (wszak wykładnia zgodna dokonywana jest na poziomie krajowym, zaś metody nie istnieją niezależnie od nich, ale łączą się z pewnym pojmowaniem interpretacji prawa) pozbawia takie opracowania istotnego elementu, który mógłby stanowić cenną wskazówkę chociażby dla organów stosujących prawo – dokonujących wykładni zgodnej³⁰. W dalszej kolejności warto zwrócić uwagę, że jakkolwiek Trybunał Sprawiedliwości niejednokrotnie posługuje się siatką pojęciową zbliżoną do tej obecnej w polskiej teorii prawa, w tym w szczególności w zakresie kanonów wykładni czy jej poszczególnych elementów, to jednak, co oczywiste, może je rozumieć w zupełnie inny sposób. W realiach związanych z wykładnią prawa karnego ma to związek

---

²⁹ Por. P. Kardas, *Teoretycznoprawne podstawy odpowiedzialności karnej za przestępne współdziałanie*, Kraków 2001, s. 64–65.

³⁰ Nie można tu oczywiście pominąć rozważań prowadzonych w tym zakresie przez teoretyków prawa. Te jednak abstrahują od pogłębionych analiz dogmatycznoprawnych (w tym zakresie por. chociażby uwagi K. Pleszki na temat rozszerzającej wykładni prawspółnotowej, *Wykładnia rozszerzająca...*, s. 236–283).

choćby z zagadnieniem granic wykładni, wykładni rozszerzającej czy analogii, które to pojęcia przenoszone bezpośrednio z orzeczeń Trybunału na grunt prawa krajowego mogą mieć różne znaczenia w zależności od przyjmowanego spojrzenia na wykładnię prawa.

Przykładowo wskazać należy, że zupełnie inaczej postrzegać będziemy wykładnię rozszerzającą chociażby na gruncie koncepcji semantycznej intencjonalnej niż derywacyjnej koncepcji wykładni³¹. Tymczasem poczynienie dokładnego odniesienia do jednej z nich będzie miało niewątpliwe znaczenie choćby tam, gdzie zdaniem części autorów Trybunał Sprawiedliwości wyowiada się o zakazie rozszerzającej wykładni przepisów prawa karnego materialnego³². Podobnie sama analogia przy pewnych założeniach może mieścić się w zakresie wykładni, a przy innych poza nią wykraczać. Warto oczywiście już w tym miejscu zasygnalizować, że prowadzone tu rozważania – o charakterze *stricte* wprowadzającym – będą następnie uszczegóławiane w miarę potrzeby w odniesieniu do materii prawnokarnej w szczególności w tych fragmentach pracy, które odnoszą się do granic wykładni zgodnej prawa krajowego.

1.2. Klasyfikacja obecnie funkcjonujących koncepcji wykładni

Należy podkreślić, iż *prima facie* wskazanie jednej uniwersalnej teorii wykładni, jednego obowiązującego w ramach systemu krajowego paradygmatu wykładniczego nie jest łatwe, tym bardziej że w polskiej nauce prawa można doszukać się obecnie wielu różnych koncepcji wykładni, których uporządkowania dokonuje M. Zieliński³³. Wyróżnia on w tym zakresie:

---

³¹ W tym zakresie zob. rozważania K. Pleszki, *Wykładnia rozszerzająca..., passim*; M. Araszkiewicz, *Zasady ogólne prawa Unii Europejskiej – wehikuł harmonizacji czy źródło kłopotów?*, wystąpienie na XIX Zjeździe Katedr Teorii i Filozofii Prawa, Jastrzębia Góra, 19–22 września 2010, <http://www.prawo.univ.gda.pl/teoria/uploads/zjazd/Araszkiewicz.pdf> czy A. Godek, *Zastosowanie derywacyjnej koncepcji wykładni prawa do rozstrzygnięcia spraw ze stosowaniem przepisów unijnych*, RPEiS 2011, rok LXXIII, z. 1, s. 21–39.

³² Gdyby bowiem ustalić, że taka wykładnia w pewnych sytuacjach jest dozwolona, to jednocześnie należałoby takie przypadki wskazać oraz rozważyć zapewnienie ewentualnych gwarancji dla jednostek, których efekt tego rodzaju wykładni mógłby dotknąć.

³³ Por. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 63–89.

Michał Rams – doktor nauk prawnych; łączy wykonywanie zawodu adwokata z pracą naukowo-dydaktyczną; w ramach współpracy z Katedrą Prawa Karnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego pełni funkcję koordynatora sekcji prawa karnego Studenckiej Poradni Prawnej UJ; stypendysta Narodowego Centrum Nauki w ramach I konkursu PRELUDIUM (prowadził badania m.in. w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji); autor publikacji naukowych z zakresu prawa karnego materialnego oraz procesu karnego; w obszarze jego zainteresowań naukowych pozostają też zagadnienia europejskiego i międzynarodowego prawa karnego, jak również odnoszące się do prawnoprosesowej problematyki środków przymusu procesowego.

W książce przedstawiono obowiązek wykładni prawa krajowego w kontekście brzmienia i celu prawa Unii Europejskiej w świetle zagadnień o charakterze karnoprawnym. Wskazano na metodę i sposób prowadzenia wykładni zgodnej w obszarze prawa karnego materialnego i procesowego, co ma szczególne znaczenie w sytuacji coraz większej kompetencji Unii w tych dziedzinach.

W pracy zanalizowano m.in.:

- rozwój i charakterystykę obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego,
- zakres i przedmiot wykładni zgodnej oraz jej granice,
- konsekwencje niezasadnego pominięcia obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego,
- wybrane orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego i sądów powszechnych z okresu poakcesyjnego.

Publikacja jest przeznaczona dla praktyków stosowania prawa, tj. sędziów, adwokatów, radców prawnych, dla pracowników naukowych oraz aplikantów zawodów prawniczych.

9788326487095 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-8709-5

9 788326 487095

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL